

నారాయణ ప్రశ్నము

ద్వితీయానువాక్ము

మం॥ జాతవేదసే సునవామ సోమ, మరాతీయతో నిదహాతి వేదః ।

సనః పర్షదతి దుర్గాణి విశ్వా, నావేవ సింధుం దురితాఽత్యగ్నిః

॥ 1 ॥

జాతాః వేదాః యస్మాత్, సః జాతవేదాః, యస్మాత్ = ఎవనివలన, వేదాః = వేదములు, జాతాః = పుట్టినవో, సః = అతడు, జాతవేదసుడు. జాతేజాతే విద్యత ఇతి జాతవేదాః. యావిదసత్తాయాం, జాతేజాతే = పుట్టినప్రతి దేహము నందును, విద్యతే = ఉండును, ఇతి, జాతవేదః. జాతం శుభాశుభం వేత్తీతి జాతవేదాః విద జ్ఞానే. జాతం = పుట్టిన, శుభాశుభం = మంచిచెడ్డలను, వేత్తి = తెలిసినవాడు, జాతవేదాః. విదంత్యనేన ధర్మానేర్మావితి వేదః విదజ్ఞానే, అనేన = దీనిచే, ధర్మార్హౌ = ధర్మ అధర్మములను, విదంతి = తెలిసికొందురు, ఇతి = వేదము, ఇయర్తి అరాతిః. ఋగతౌ, ఇయర్తి = సంహరించువాడు, అరాతి. దుఃఖేన గమ్యత ఇతి దుర్గం, దుఃఖేన = ప్రయాసముచే, గమ్యతే = పొందబడునది, ఇతి, దుర్గము, నయతీతి నౌః ణీ ఇప్రాపణే. పదార్థమును గట్టును. నయతి = పొందించునది, ఇతి, నౌః = నావ, నుద్యత ఇతి నౌః. ఋదప్రేరణే. నుద్యతే = ప్రేరేపింపబడునది, ఇతి, నౌః. స్యందత ఇతి సింధుః స్యందూ ప్రసవణే. స్యందతే = ప్రవహించునది, ఇతి, సింధువు. దుఃనిందితం ఇతం గమనం అస్యదురితం. ఇఇగతౌ. దుః = నిందితం = నిందింపబడిన, ఇతం = గమనం = నడక, అస్య = దీనికి కలదు, కనుక, దురితము. జాతవేదసే = అందరిలోనునుండి, వేదముల పుట్టించుచు శుభాశుభముల తెలియజేయు జ్ఞానాగ్ని కొఱకు, సూతే అమృత మితి సోమ।

ఘోషో ప్రాణి ప్రసవే. అమృతం = అమృతమును, సూతే = పుట్టించిన వాడు, ఇతి, సోమదు, సోమస్య అంశభూతా, వల్లీ = తీగె, సోమవల్లీ, సోమం = సోమలతను, సునవామ = అభిషేతము, నొనర్చుచున్నాము, అభిషేతము = పులియబెట్టిన కడుగునీరు, సూయతే సోమోఽస్మిన్నితి సవః. ఘోషో అభిషవే. అస్మిన్ = దీనియందు, సోమః = సోమము, సూయతే = తడవబడును, ఇతి, కనుక, సవః = సవము, మనస్సును ప్రకృకుపోసీకుండా ఏకధారగా గురుసూటిలో నానినచో క్రమక్రమముగా నయ్యేకాగ్రతనుండి యమృతోద్భవమేర్పడును. దీని ద్రాగుటయే సోమపానము. వేదః = వేదము, అరాతీయతః = శత్రువులను, నిదహాతి = కాల్చివేయును, సంకల్ప నిర్మితములైన తోపికలను నిజమనెడు భ్రాంతి జ్ఞానహేతువులే అరాతులు. ఇమ్మిథ్యావస్తు గ్రహణముచే నాయువును బోగొట్టుకొని తుదకు మృత్యుసన్నిధి చేరుదుము. జ్ఞానాగ్నియనెడు వేద మియ్యరాతుల త్రుంచివేయును. నః = ఆ జ్ఞానాగ్ని, దేవునిలో నెక్కువగ నిల్చుటవలన ననాత్మను దగ్ధముజేయునదియే జ్ఞానాగ్ని. నః = మా యొక్క దుర్గాణి = ప్రయాసముచే పొందబడు మిథ్యామిషయ ప్రయత్నము లను, అతిపర్షత్ = నాశనమొనర్చెను, సహజముగానే బ్రహ్మానందము సిద్ధించి యుండగా నిస్సంకల్పముచే అనాయాసముగ బ్రహ్మైక్యమునొందియే తీరుదుము. ఇట్లుండగా నెన్నడో ఆనందప్రాప్తియగునని యెండమావులలోని జలముచే దాహ నివారణ చేసికొనయత్నించు జింకలవలె నేవేవో ప్రయత్నములచేసి ప్రయాసము నొందుటయే దుర్గములందు తగుల్కొనుట. నావా = నావచే, సింధుం+ఇవ = సముద్రమును వలె, అగ్నిః = వేదములపుట్టించు జ్ఞానాగ్ని, దురితా = పాపములను, అతి = మిక్కిలి సునాయాసముగా దాటించును. పదార్థమును గట్టెక్కించుటకు ప్రేరేపింపబడునది నావ. అట్లే పాప సముద్రమును జ్ఞాననావయత్యంత నివృత్తి జేయును.

మం॥ తామగ్నివర్ణాం తపసా జ్వలంతీం, వైరోచనీం కర్మఫలేషు జుష్టామ్।

దుర్గాం దేవీగ్ం శరణమహం ప్రపద్యే సుతరసి తరసే నమః॥ 2

వర్ణత ఇతి వర్ణం. వర్ణస్తుతౌ. వర్ణతే = స్తోత్రము చేయబడినది, ఇతి, వర్ణము. తపం తృతేతి తపః. తపసంతాపే. అత్ర = ఇచ్చట, తపంతి = తపింతురు, ఇతి. తపస్సు. జ్వలతీతి జ్వలనః. జ్వలదీప్తా, జ్వలతి = జ్వలించువాడు, ఇతి, జ్వలనము. విశేషేణ రోచతే ప్రకాశత ఇతి విరోచనః. రుచదీప్తా. విశేషేణ = విశేషముగా, రోచతే ప్రకాశతే = ప్రకాశించునతడు, విరోచనుడు, తస్యేయం వైరోచనిః. తస్య = అతనికి, ఇయం = సంబంధి, వైరోచని. కరణం కర్మ. దుక్కుర్జ్ కరణే. కరణం = చేయుట, కర్మ, ఫలతీతి ఫలం, ఫలనిష్పత్తౌ. ఫలతి = పరిసమాప్తి నొందునది, ఇతి ఫలము. సిద్ధించునది ఫలము, ఫలతి విశీర్యతే ప్రహరైరితి ఫలం. షీపలా విశరణే. ప్రహరైః = దెబ్బలచే, ఫలతి = విశీర్యతే = పగులునది, ఇతి = ఫలము, శీర్యతే శృణాతి దుఃఖాదికమితి శరణం. శృ హింసాయాం. దుఃఖాదికం = దుఃఖాదులను, శీర్యతే = శృణాతి = చెఱచునది, ఇతి, శరణము. తరత్యాపద మనేనేతి తరః తృతరణప్లవనయోః = అనేన = దీనిచే, ఆపదం = ఆపదను, తరతి = తరించును, ఇతి, తరన్. అగ్ని వర్ణాం = కుటిలముగానైనను, ఊర్ధ్వముగానైనను జ్వలించి స్తోత్రమును చేయించుకొన తగినదియు, వాక్కున కధిదేవత యగ్ని. విక్షేపముగానైనను, తురీయముగానైనను స్తుతించుకొన తగినదియును, తపసా = తపస్సుచే, జ్వలంతీం = ప్రకాశించునదియును, ఎట్టి విషమఘట్టములనైన నెదుర్కొని గురుసూటిలో నిల్చుటే తపస్సు. ఇట్టి తపస్సుచే ప్రకాశించునదియును, వైరోచనీం = బ్రహ్మపు విశేషాకారమును ప్రకాశింపజేయు, కర్మ = పనులకు, సంబంధించిన, ఫలేషు = పరిసమాప్తుల నిమిత్తమై, జుష్టాం = సేవింపతగినదియును, తాం = ఆ, దుర్గాం = దుఃఖేన గంతుం శక్యతే దుర్గా, దుర్గంవాసో యస్యా స్సాదుర్గా. దుఃఖేణ = ప్రయాసముచే, గంతుం = పొందుటకు, శక్యతే = సాధ్యమైనది, దుర్గ. యస్యాః = ఏ స్త్రీకి, దుర్గం = దుర్గము, వాసః = కాపురమో, సా = ఆమె, దుర్గ, అజ్ఞానులకు కారణశరీరముగా పరిణమించి విక్షేపములో పడవేయు నవిద్యారూపిణియు, జ్ఞానులకు మహాకారణముగా పరిణమించి అంతర్ముఖవృత్తిలో క్రీడింపజేయు సువిద్యా రూపిణియునైన మూల ప్రకృతియే దుర్గ. దేవీం = స్తోహం భావమున క్రీడింపజేయు, తాం = ఆ,

దుర్గాం = దుర్గను, అహం = నేను, శరణం = దుఃఖ నివృత్తిరూప శరణమును, ప్రపద్యే = పొందుచున్నాను, సుతరసి = సకల ప్రవాహమును అనాయాసముగా దాటించుటయందు, తరసే = మునుగకుండ తేలియాడజేయు నీకొఱకు, నమః = నమస్కారము, మః = జీవత్వమునకు, న = కాదు, బ్రహ్మప్రాప్తికొఱకు నని సమశ్చబ్దార్థము.

మం॥ అగ్నే త్వం పారయా నవ్యో అస్మా వ్యస్తీభిరతి దుర్గాణి విశ్వా ।
పూశ్చ పృథ్వీ బహులాన ఉర్వీ భవతోకాయ తనయాయ శంయోః

॥ 3 ॥

పూర్వత ఇతి పూః. పూ పాలన పూరణయోః పూర్వతే = నిండింపబడినది, పాలింపబడినది, ఇతి, పూః. ప్రథతే పృథివీ. ప్రథప్రఖ్యానే. ప్రథతే = ప్రసిద్ధమగునది, పృథివీ, ప్రథుత్వాత్ = పృథివీ, విశాలమైనదగుటవలన, పృథివీ, బహుత్వాత్ బహులా. బహుత్వాత్ = అనేకములైనవిగనుక, బహులా. బహూనర్థాన్ లాతీతి బహులా. లాదానే. బహూన్ = అనేకములైన, అర్థాన్ = ప్రయోజనములను, లాతి = ఇచ్చునది, ఇతి, బహుల. ఉరుత్వా దుర్వీ, ఉరుత్వాత్ = ఘనమైనది, ఉర్వీ. ఉర్జాయత ఇత్యుర్వీ. ఊర్జాజ్ ఆచ్ఛాదనే. ఉర్జాయతే = కప్పబడినది, ఇతి, ఉర్వీ. తౌత్యనే నేతి తోకం. తు ఇతి పౌత్రోధాతుర్గతి వృద్ధి హింసాసు. అనేన = దీనిచేత, తౌతి = వృద్ధిపొందును. ఇతి, తోకము. తోకం = కొడుకు, కూతురు. కులం ముదంవా తనోతీతి తనయః. తను విస్తారే. కులంవా = కులమునైనను, ముదంవా = సంతోషమునైనను, తనోతి = విస్తరింపజేయువాడు, ఇతి, తనయుడు. అగ్నే = ఓ జ్ఞానాగ్ని!, నవ్యః = కొనియాడదగిన, త్వం = నీవు, అస్మాన్ = మమ్ములను, క్షేమంకరములగు నుపాయములచేత, విశ్వా = సమస్తమైన, దుర్గాణి = ప్రవేశించుటకు సాధ్యముకాకుండచేయు ఆటంకములను, అతి = మిక్కిలి, పారయ = ఆవలిదరిని చేర్చుము, పూః = పట్టణము, సర్వము లీనమైనందున అన్నిటిచే నిండింపబడినదియు, భ్రాంతిజ్ఞానముచే మిథ్యాజగమునబడి దుఃఖాత్మిక గాకుండ యింద్రియ మనోబుద్ధ్యాదుల పాలించునదియును నైన కైవల్యపట్టణము, పృథ్వీ =

ప్రసిద్ధమగునట్లు విశాలమైన దగుగాక! ఉర్వీ = ఘనమైనదియును, కప్పబడునదియు
నైన పృథివీస్థానమునందలి మహాకారణము, బహులా = నానావిధ ప్రయోజనప్రద
యగుగాక! ఈశ్వరత్వము లభించుచున్నందున సౌకర్యముల నెన్నిటితో కలిగించును.
తోకాయ = వృద్ధినిందించుచు కూతురు కొఱకును, తనయాయ = కులమునైనను,
సంతోషమునైనను విస్తరింపజేయు పుత్రునికొఱకును, శ్రవణాసక్త చిత్తము పుత్రిక.
బోధకత్వము పుత్రుడు. శంయోః = సుఖప్రదుడవు, భవ = అగుము, జ్ఞానులసంఖ్య
కులము, కైవల్యప్రాప్తిచే నేర్పడిన బ్రహ్మానందము.

**మం॥ విశ్వానినో దుర్గహా జాతవేద, సిన్ధుం ననావా దురితా²తి పర్షి
అగ్నే అత్రివన్మనసా గృణానో²స్మాకం బోధ్యవితా తనూనామ్॥4**

దుర్గహా = దుర్గముల హరించునట్టి, జాతవేదః = జాతవేదసుడవగు నో
జ్ఞానాగ్ని!, నావా = ఓడచే, సిన్ధుం = సముద్రమును వలె, సః = మా యొక్క,
విశ్వాని = సమస్తములైన, దురితాః = పాపములను, అతిపర్షి = మిక్కిలి తరింప
జేయుము, అత్రివత్ = అత్రిమహర్షివలె, మనసా = మనస్సుచే, గృణానః =
పలుకుచున్న వాడవై, అస్మాకం = మా యొక్క, తనూనాం = శరీరములకు,
అవితా = రక్షకుడవు, అయి, బోధి = తెలిసికొనుము, న+త్రిః = అత్రిః. మూడు
లేనివాడు అత్రిః. స్థూలసూక్ష్మ కారణములు లేనిచో మహాకారణమును లేనిదే
యగును, బ్రహ్మమే తానైనస్థితియే అత్రిమహర్షి బ్రహ్మములో లీనమైన బ్రహ్మానం
దామృత నిమగ్నమానసముచే సమాధిభాష పలుకుచు, అన్యథాగ్రహణమునుండి
తప్పించి యథార్థ జ్ఞానవంతునిగా చేసి రక్షించుచు, జ్ఞాతవేదసుడు తన్ను తానే
యేసాధనములు లేకనే తెలిసికొనును.

**మం॥ పృతనా జితగ్ం సహమాన ముగ్ర మగ్నిగ్ం హవేమ పరమా
తృధస్థాత్ । ససః పర్ష దతి దుర్గాణి విశ్వా క్షామ ధ్వేవో అతి
దురితా²త్యగ్నిః ॥ 5 ॥**

ఓయతే వ్యాయచ్చతీతి పృతనా. పృజ్ వ్యాయామే. ఓయతే = వ్యాయచ్చతి = సంచరించునది, ఇతి, పృతనా. పృతనా జితం = సేనను జయించునట్టియు, సంకల్ప పరంపరా జనితాచ్ఛాదన రూపములే సేన, ఇట్టిసేన స్వప్నతుల్యమని నిశ్చయించి, తుడిచివేసి బ్రహ్మైక్యమొనరించు జ్ఞానాగ్ని. సహమానం = ఇట్టిసేనను లేనేలేదనియు, భ్రాంతిజ్ఞానముచే తోచుచున్నదనియు, అద్వమలోని ప్రతిబింబము వంటివే ననియు గుర్తించి తిరస్కరించునట్టియు. ఉగ్రం = మహాప్రళయస్వరూపుడై సర్వమును నత్యంతనివృత్తిజేయు అనాత్మ భయంకరుడును, నైన, అగ్నిం = కుటిలోర్ధ్వములుగా జ్వలించు జ్ఞానాగ్నిని, పరమాత్ సధస్థాత్ = సర్వోత్కృష్టమైన స్థానమగు కైవల్యమునుండి, హవేమ = పిలుచుచున్నాను. సః = ఆ జ్ఞానాన్ని, సః = మాయొక్క విశ్వాదుర్గాణి = సమస్తయాటంకములను, అతిపర్షత్ = మరల పుట్టకుండునట్లు నశింపజేయుగాక!! దేవః = స్వయంప్రకాశుడగు, అగ్నిః = జ్ఞానాగ్ని, క్షామాత్ = క్షమించుచు, పాపశేషమున్నచో బ్రహ్మనిష్ఠకుదురదు. పాప నాశన మగుకొలది గురుసూతీ కుదురుచుండును. బ్రహ్మనిష్ఠయైపుడు సిద్ధించినదో యపుడే పాపములను దేవుడు క్షమించినాడనియు, ఆ పాపములు దగ్ధమైనందున నికనన్నేమియు చేయజాలవనియు నిశ్చయించుకొన వలయును. అతిదురితా = మిక్కుటమగు మా పాపములను, అతి = అతిక్రమింపజేయుగాక!

మం॥ ప్రతోషి క మీడ్యో అధ్వరేషు సనాచ్చ హేతా నవ్యశ్చ సత్తి ।
స్వాంచాగ్నే తనువం పిప్రయస్వా సృభ్యంచ సౌభగ మాయజస్వ

॥ 6 ॥

అధ్వానం వైదిక మార్గం రాతి అధ్వరః. రాదానే. అధ్వానం = వైదికమార్గం = వైదికమార్గమును, రాతి = ఇచ్చునది, అధ్వరము. జుహేతి హేతా. హుదానాదనయోః. జుహేతి = హేమముజేయువాడు, తన్వత ఇతి తనుః తను విస్తారే. తన్వతే = విస్తరింపబడునది, ఇతి, తనువు, అగ్నే = ఓజ్ఞానాగ్ని! అధ్వరేషు = మార్గమునిచ్చునది, అధ్వరము. సంకల్పప్రవాహముచే ఆవరణమేర్పడి, నైక్యమగు దారిని కనబడకుండ అడ్డగించియుండగా గురుకీలు కుదిరికచే దేవుని

మార్గము బయలు పడుచుండును. కనుక సోఽహంభావమున నిల్చి మంత్రపుష్ప సమర్పణము చేయుచుండుటే జ్ఞానయజ్ఞము. ఇట్టి యంతర్యాగములందు, ఈడ్యః = కొనియాడతగినవాడవై, దేవునందు లీనమగుచుండుటే దైవస్తోత్రము. కం = సుఖమును, ప్రతోషి = విస్తరింపజేయును, బ్రహ్మానందసుఖ మెప్పటికిని సహజముగ మనయందే యున్నది. బహిర్ముఖవృత్తులచే బ్రహ్మానందమునుపొందు మార్గమును పూడ్చివేసికొనుచున్నాము. అంతర్ముఖవృత్తిచే నిర్యావరణ భంగ మొనరించుకొని బ్రహ్మానంద విస్తారము నొందుచున్నాము. సనాత్ చ = ఎప్పటికిని నుండు వాడవయ్యును, హేతా = అనాత్మసంతటిని హేమముచేయువాడవును, ఆహుతి జేయువాడవును. నవ్య = ఉన్నతస్థానము నొసగుచున్నందున కొనియాడ తగిన వాడవును, సత్ని = హేమామాగ్నికుండమగు కైవల్యస్థానమున నుండువు. స్వాం = స్వకీయమగు, తనువం = సచ్చిదానంద తనువును, పిప్రయస్వ = నిండించు కొనుము. అనాత్మ చిదుగుగానున్నందున జ్ఞాన యజ్ఞముచే నన్నియు దగ్ధముకాగా బయలేర్పడుటచే స్వస్వరూపంపు బూర్ణత్వమునొందుము. అస్మభ్యం = ఇట్టి స్థితిని అనుభవించు మాకొఱకు, ఆయజస్వ = జ్ఞానయజ్ఞ సమాప్తి నొసంగుము.

మం॥ గోభిర్బుష్టమ యుజోనిషిక్తం తవేంద్ర విష్ణో రనుసంచరేమ నాకస్య పృష్ఠ మభిసంవసానో, వైష్ణవీం లోక ఇహ మాదయంతామ్ ॥ 7

గచ్ఛతి గమ్యత ఇతి వా గౌః. గమ్జా గతౌ. గచ్ఛతి వా = పోవునది గనుక నైనను, గమ్యతే ఇతి వా = పొందబడునది కనుక నైనను, గౌః = గోవు, ఇంద్ర = పరమైశ్వర్యయుక్తుడవైన ఓయింద్రా! గోభిః = పొందబడుటచేతను, మొదట స్థూలమునుపొంది మానవులమగుదుము. ఇట్లే యొక్కొక్క దానినిపొందుచు పోయిపోయి తుదకు బ్రహ్మమే యగుదుము. స్థూలశరీర శ్వాసకుండలినీ సంకల్ప మానస బుద్ధి జీవేశ తత్త్వములపొంది, యాయా స్వరూపులమై తుదకు బ్రహ్మ మగుదుము, ఇట్టి పొందికలచే, నిషిక్తం = బ్రహ్మానందామృతముచే తడుపబడి, అయుజః = ఇవన్నిటిచే కూడుకొనక, వీనినన్నిటిని అంటక, ఇవన్నియుపోయినను లయముగాక, యుండెడు, విష్ణో = సర్వవ్యాపకేంద్రా!, తవ = నీ సంబంధముకోరి,

అనుసంచరేమ = నిన్ననుసరించుచున్నాము, గురుసూటిలో నేమటుపాటులేక
 నిలిచితిమేని నొక్కొక్క దానినే దాటి దాటి బ్రహ్మంపునన్నిధి చేరుచు తుదకు బ్రహ్మైక్య
 మగుటే బ్రహ్మపుటను సంచారము. నాకస్య = నాకంపు, పృష్ఠం = వీపున, అభి
 = అంతట, సంవసానః = లెస్సగా నుండు అంతర్ముఖవృత్తులు, మైష్ఠవీం = సర్వవ్యాపక
 బ్రహ్మసంబంధియగునన్ను, ఇహలోకే = ఈ లోకమునందు, స్థూల శరీరాభిమానము
 వదలినచో నిహలోకమును దాటినట్లే. సూక్ష్మశరీరాభిమానము నశించినచో స్వర్గ
 లోకమును, కారణ శరీరాభిమాన నాశముచే పాతాళలోకమును, మహా
 కారాణావతరణమున నిహపరలోకముల నన్నిటిని నతిక్రమించినవార మగుదుము.
 ఇటుల నిహలోకమునందు, మాదయంతాం = సంతోషింపజేయుగాక! ఎట్టిలంపట
 లైనను మనోవ్యాకులతచే సంభవించినట్లును మానసనిశ్చలముచే సంతోషము
 లభించినట్లును భ్రమించుచున్నాము. సదాబ్రహ్మమే తానైన స్థితి యనుభవములోనికి
 వచ్చినచో సదా దుఃఖసంస్పర్శయే లేని బ్రహ్మానందవంతుల మగుదుము.

...